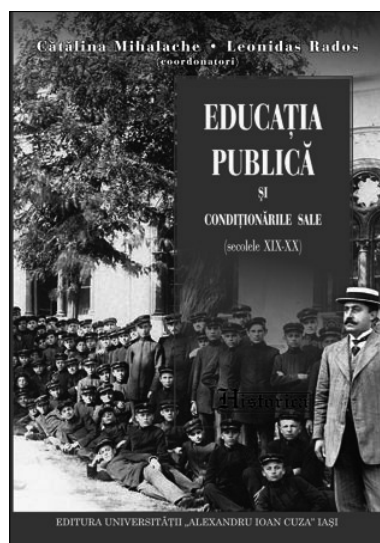

Cătălina Mihalache, Leonidas Rados (coordonatori),
Educația publică și condiționările sale (secolele XIX-XX),
Iași, Editura Universității „A.I. Cuza”, 2015, 400 p.

Puține sunt volumele colective, apărute în istoriografia românească, care să se evidențieze într-un mod pozitiv, prin modul profesionist în care sunt puse în discuție diferitele aspecte ale tematicii propuse și care să acopere goluri importante, să ofere noi perspective de abordare și surse diverse, oferind, în primul rând specialiștilor, un instrument de lucru indispensabil. Volumele coordonate de unul sau mai mulți autori, ce cuprind cercetările mai multor persoane, au devenit o modă în ultimii ani în istoriografia românească, dar care, din grabă, neglijență, lipsa seriozității, se dovedesc a fi în multe cazuri o adunătură de studii care nu aduc prea multe noutăți despre tematica pe care o tratează. Lipsa unei metodologii coerente și novatoare, a unor cercetări care să pună în lumină aspecte noi, să lanseze ipoteze de lucru diferite de cele deja cunoscute, cunoașterea, măcar parțială a surselor și bibliografiei pentru subiectul tratat, sunt doar câteva dintre neajunsurile constatate până acum.

Cu totul diferită este situația volumului, pe care-l analizăm, pe scurt, în cazul de față: *Educația publică și condiționările sale (secolele XIX-XX)*. Chiar dacă acoperă o arie cronologică destul de întinsă, este în primul rând meritul celor doi coordonatori, cercetătorii ieșeni Cătălina Mihalache și Leonidas Rados că au reușit să strângă laolaltă studiosi care abordează subiecte ce se încadrează tematicii generale. Mai mult, decât atât, ele se completează ca un puzzle istoriografic oferindu-ne un exemplu de abordare și cercetare în domeniul istoriei. Educația publică în spațiul românesc este un subiect care, nu numai că nu i s-a acordat atenția deosebită de către istorici, dar are multe lipsuri și în zilele noastre, ceea ce face util acest volum și legiuitorilor contemporani. Pentru că, așa cum se poate concluziona după parcurgerea tuturor studiilor, elitele României moderne, cei care au contribuit în mod esențial la dezvoltarea societății în secolul XIX și, mai ales, în primele decenii ale celui următor, sunt produsul sistemului de învățământ analizat în aceste pagini, cu toate lipsurile și „condiționările” sale.

Pentru că este dificil ca în câteva rânduri să aruncăm o privire critică asupra ficăruia dintre cele paisprezece studii care alcătuiesc acest volum, vom prezenta pe scurt cele patru teme mari, după cum au fost concepute și structurate de către coordonatori și care nu au avut în vedere neapărat, criteriul cronologic. Prima dintre ele, „Școlarizarea, intenții și realități” cuprinde patru cercetări deosebit de interesante care ne oferă o privire lucidă asupra câtorva probleme ce priveau educația în spațiul ro-

mânesc: cum se făcea învățătura în Moldova la început de secol XIX, ce metode erau folosite, costurile cu care se întreținea o astfel de educație, modul cum funcționau școlile sătești în Țara Românească după implementarea Regulamentului Organic, aspecte privind materialul didactic din școlile secundare etc. Se remarcă și studiul privind „Învățământul primar rural din Basarabia interbelică: de la pedeapsa corporală la violența simbolică”, care ne prezintă o realitate puțin cunoscută în societatea românească actuală, chiar și de către specialiști.

Al doilea grupaj de texte, intitulat în mod inspirat „Educația, un capital social”, se remarcă prin analizele punctuale făcute de tineri istorici, afirmați deja pe plan istoriografic care, gravitând cu cercetarea în jurul unor exemple bine alese, oferă imaginea unui model de educație, școlarizare din secolul XIX. Prin prezentarea parcursului educativ al tinerilor „învățăcei” din familia postelnicului Iancu Costache-Negel și al „junelui teolog” Constantin Erbiceanu, autorii celor două studii surprind foarte bine un model de educație valabil în Moldova și Țara Românească. Parcurgând anii de formare ai acestor tineri, ne dăm seama cum funcționa un întreg sistem de educație, care a avut drept rezultat formarea unor generații de intelectuali ce s-au remarcat în mod admirabil în diverse domenii de activitate ale modernității românești. Unii au făcut carieră și în afara granițelor țării, alții, mai puțin înzestrați, sau limitați/condiționați financiar, au urmat diverse cariere pe plan local. Certe este faptul că, dorința de educație a existat, iar rezultatele au fost, uneori, extraordinare, chiar dacă resursele financiare au reprezentat o necesitate constantă.

Pentru că subiectele de gen nu puteau lipsi din paginile acestui volum, articolul „Mode și modele ale educației feminine în secolul XIX” ne prezintă modul cum apar și se dezvoltă școlile de fete, cum societatea românească, asemenea celor occidentale acceptă, treptat, condiționat, școlarizarea fetelor în instituții publice, dificultatea cea mai grea fiind de natură sentimentală: despărțirea pentru o anumită perioadă de timp de propria fiică, lucru de neconceput până atunci. Autoarea face o sinteză remarcabilă a unui subiect puțin cercetat în istoriografia românească și care reușește să acopere principalele aspecte privind educația fetelor în secolul XIX. Nu lipsesc nici abordările privind educația celor cu care soarta a fost mai crudă, iar prezentarea Orfelinatlui „Procopie Florescu” la sfârșit de secol XIX, ne arată că, statul român modern a început, treptat, să ia măsuri sociale mai mult decât benefice.

Cele trei studii, care alcătuiesc tema „Identități care se învață” tratează problematici sensibile, specifice fiecărei națiuni, care țin de modul cum ne raportăm la un trecut identitar, indiferent de dificultățile întâmpinate. Autorii lor au în vedere un areal geografic și etnic extins. Practic sunt cercetate aspecte importante privind educația publică în toate cele trei mari provincii românești, iar actorii sunt, de această dată, elevii evrei, școlile evreiești și cele germane. Fără a avea un parcurs linear, din contră, cu multe sincope, educația reprezintă în aceste situații un fenomen care se distinge în ansamblul societății românești prin particularitățile specifice. Este meritul autorilor că ne putem familiariza cu o parte dintre acestea, reușind ca, doar în câteva pagini să sintetizeze cele mai importante aspecte.

Ultimele trei articole ale acestui volum, diferite ca și abordare și tematică, tratează aspecte diverse ale educației în secolul XX. Primele două tratează câteva aspecte deosebit de interesante privind învățământul în perioada interbelică: cum se schimbă și evoluează învățământul secundar feminin după Marea Unire, care sunt principalele caracteristici ce se disting în legislația privind educarea fetelor, care este percepția societății românești asupra învățământului secundar feminin, în contextul mișcării feministe tot mai pronunțate, cum se disting manifestările naționaliste într-un liceu de băieți multiethnic, care sunt reacțiile autorităților față de aceste manifestări etc. Volumul se încheie, în plin spirit de aventură, în care școala este văzută și analizată din perspectiva filmelor românești din perioada comunistă. Este o abordare interesantă, care surprinde stereotipuri și manifestări specifice unui regim cunoscut cu siguranță multora dintre cei care vor parcurge paginile acestui volum.

Sigur că, era imposibil pentru autori să surprindă toate aspectele ce privesc educația publică din societatea românească a celor două secole, și pe care am fi vrut să le descoperim citind aceste pagini, însă, avem speranța că prin acest volum se deschide o nișă de cercetare care va fi aprofundată în anii următori.

În încheiere, trebuie să remarcăm și calitatea deosebită a tiparului, o obișnuință pentru Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, dar și faptul că, în paginile volumului, cei interesați pot găsi nenumărate documente de epocă și imagini care ne ajută să înțelegem mai bine spiritul acelor vremuri. Volumul de studii, pe care-l prezentăm în acest moment, reprezintă o încercare reușită de a ne face înțeles întregul sistem educativ al modernității românești sau, mai bine zis, care a fost procesul de formare al unor generații de elite, care au contribuit în mod covârșitor la realizarea statului modern român.

Gheorghe NEGUSTOR